

במדבר פרק לה

(לג) וְלֹא תִחְנִיפוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הִדָּם הוּא יִחְנִיף אֶת הָאָרֶץ וְלֹאֲרָץ לֹא יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שִׁפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדָם שֹׁפְכוֹ: (לד) וְלֹא תִטְמֵא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יִקְוֶה שֶׁכֵּן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

הש"י

(לג) **ולא תחניפו** - ולא תרשיעו, כתרגומו ולא תחייבון: (לד) **אשר אני שכן בתוכה** - שלא תשכינו אותי בטומאתה: **כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל** - אף בזמן שהם טמאים שכינה ביניהם:

רמב"ן

(לג) **ולא תחניפו את הארץ** - מפני שאמר תחלה והיו אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם, שאלו המשפטים נוהגים גם בחוצה לארץ, חזר והחמיר ביושבי הארץ יותר לכבוד השכינה אשר שם, והזהיר שלא נחניף אותה ושלא נטמא אותה. וענין החנופה הוא הנאמר בקללות

(דברים כח לח-מ), זרע רב תוציא השדה ומעט תאסוף, כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה, זיתים יהיו לך ושמן לא תסוך, כל עצך ופרי אדמתך יירש הצלצל. כי כל חנופה עשות הפך הנראה והנדמה לעינים, והוא עונש בארץ בעיני ובשפיכות דמים ובגלוי עריות, כמו שנאמר (ירמיה ג א) הלא חנף תחנף הארץ, והארץ חנפה תחת יושביה (ישעיה כד ה), ותחניפי ארץ בזנותיך (ירמיה ג ב). וענין הטומאה, שתהיה הארץ טמאה ולא ישכון בה כבוד השם בהיות בה דם נקי שלא נתכפר בדם שופכו. ובספרי (מסעי קסא) אמרו, ולא תחניפו את הארץ, הרי זו אזהרה לחנפין. כי הזהיר מתחלה שלא נקח שוחד ברוצחים, וחזר והזהיר שלא נחניף להם למעלתם או לתקפם וכבוד משפחתם בלי מקח שוחד, כי אם אנתנו נחניף להם הנה נחניף את הארץ והיא חנפה תחת יושביה:

העמק דבר

(לד) **ולא תטמא את הארץ וגו'**. מתחלה הזהיר הכתוב על מזיד. וכאן הזהיר הכתוב על רציחה בהוראת היתר. שמכ"מ הוא מטמא את הארץ. וטומאה אי בשוגג ואי במזיד מטמא. ה"נ רציחה בכל אופן מטמא את הארץ. ומפרש והולך אשר אתם יושבים בה. ללמד שטומאה זו גורמת שלא תשבו בה. וכדתנן במס' אבות ובשבת פרק ב' דש"ד גורם לגלות את ישראל: **אשר אני שוכן בתוכה**. ללמד שש"ד גורם שלא אשכון בארץ מפני הטומאה וכדאי"י שם: **כי אני ה' שכן בתוך בני ישראל**. פרש"י אף בזמן שהם טמאים שכינה ביניהם. ובאמת לשון זה נשנה בת"כ פי אחרי עה"פ השוכן אתם בתוך טומאותם והובא ביומא ד' נ"ז. אלא שבספרי דורש זה גם מזה המקרא. ומפרש כי אני ה' שוכן בתוך ב"י. היינו בא"י קודם שיגלו. אע"ג שהם נטמאים מחמת ש"ד. מיהו עוד תניא בספרי רנ"א חביבים ישראל שכ"מ שגלו שכינה עמהם. ומביא הרבה קראי ובסוף הביא מקרא זה כי אני ה' וגו'. ואינו מובן האיך מוכח מפרשה זו הכל. והרי כאן מיירי בא"י. אבל הענין דהמקרא נותן טעם על שני דברים הקודמים. שטומאה זו מגלה את ישראל מא"י ומגלה את השכינה ולכאורה גלות השכינה מובן בטעמו. דהשכינה אינה יכולה להיות במקום טומאה. אבל גלות ישראל אמאי והלא העון בעצמו אינו חמור כ"כ שהרי מיירי ברציחה בהוראת היתר. וא"כ אמאי יהיו ישראל גולים משום טומאת הארץ. ע"כ מבאר הכתוב הטעם כי אני ה' שוכן בתוך ב"י. אין שכינתי בעולם רק בקרב ישראל. ומאחר שלא אוכל לשכון כבוד בא"י מפני הטומאה. ומוכרח אני להיות גולה לחו"ל. מוכרח אני להמשיך עיקר ישיבת ישראל אחרי. כדי שאהיה אשכון בקרבם בחו"ל. וממילא למדנו שהשכינה היא בקרב ישראל אפי' בחו"ל (וענין מש"כ בס' דברים בשירת האזינו בפסוקי שחת לו וגו' דור עקש ופתלתול וגו' דחרבן ראשון חרב מפני ש"ד באיסור כמו ע"ז וג"ע. ובית שני חרב מפני ש"ד בהיתר שכסבורים היו שמצוה להרוג את חבירו. שהוא צדוקי וכדומה. וישעיה הנביא (א') אמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. ושכר פושעים וחטאים יחדיו ועוזבי ה' יכלו. פי' החוטאים בשוגג בהוראת היתר ונקראו גם פושעים כדאיתא בב"מ ספ"ב על מקרא דישעיה הגד לעמי פשעה אלו ת"ח ששגגות נפשו להם כזדונות כו'. ה"נ ההורג נפש בשגגת מחשבה ה"ז פושע וחוטא יחד. וההורג נפש בזדון ה"ז עוזב ה'. ע"ז אמר דשבר של פושעים וחטאים יחדיו. וגם שבר עוזבי ה' יכלו. שלא יהיו שתי הכתות אלו בישראל. ובנחמה אמר עוד נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם. דברו על לב ירושלים וקראו אליה כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה. והמקרא אומר פרשוני מתחלה אמר דברו על לב ואח"כ וקראו אליה. תחלה אמר כי מלאה צבאה ואח"כ אמר כי לקחה כפלים והוא יותר ממלאה. וגם כי נרצה עונה אינו מובן וכי העון עצמו מתרצה ח"ו. האדם הוא שמתרצה ולא העון. אלא בשביל שיש מחריבי ירושלים שהם יראים תא ה' ומצפים לשוב בכל יום. לכת כזו אי"צ לקרוא אלא לדבר על לבבם. ויש מחריבי ירושלים שנתרחקו תחלה ברצונם לכת כזו אמר וקראו אליה. לכת הראשונה אמר כי מלאה צבאה. עונשה קבלה בשלמות מעתה כי נרצה עונה. שהרי סבורים היו לעשות לש"ש. ומסרו נפשם בסכנה ע"ז ואחר שקבלו עונשם. יזכרו לטוב על מס"י כמש"כ לעיל י"ז גי' יע"ש. ולכת השניה אמר כי לקחה מיד ה' כפלים וגו' גם על המעשה גם על הרצון והמזיד להכעיס ולסלק את השכינה כמש"כ בס' ויקרא בתוכחה):

משך חכמה

(לג) **ולא תחניפו כו' כי אם בדם שפכו** - קאי על ולא תקחו כפר לנפש רצח, ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה קאי על ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו, היינו, לפטור השוגג מן הגלות, שלא יקחו כפר, כמפורש פרק אלו נערות (כתובות לז:). ובזה גלה סוד העיר מקלט כי רציחה בשוגג היא טומאת הנפש, וכמפורש בשבועות דף ח', והישיבה בעיר מקלט הוי כעין טהרת המים, רחיצת הנפש, וטבילה כזאת מועיל לנפש המת, שאם מת עד שלא גלה מגלין עצמותיו (מכות יא:), וטהרה לגמרי הוי כמו טהרה לתרומה שצריך הערב שמש, כן הכא צריך הערב שמש, וזה מות הכה"ג, שזה הערב שמש האמיתי, ודו"ק. (לד) **בתוך בני ישראל** - ספרי זוטא (סוף הפרשה, וילקוט תשפח ד"ה ולא תחניפו) בתוך בניי י"א בתוך כל שבט ושבט וי"א בכל השבטים פירוש, דפליגי אם שבט אחד מיקרי קהל, ולהנך דסברו שבט אחד איקרו קהל אמר פסחים דף פ' דעושין בטומאה, דכתיב השוכן אתם בתוך טומאותם, אפילו כשהן טמאין. וזה פלוגתיהו. ופשוט.

ירמיהו פרק ג פסוק ב

שָׂאִי עֵינֶיךָ עַל שְׁפָיִם וְרָאִי אֵיפֹה לֹא <שגלת> שִׁפְבֹּת עַל דְּרָכִים יִשְׁבֹּת לָהֶם כְּעַרְבֵי בַמִּדְבָּר וַתִּחְנִיפֵי אֶרֶץ בְּזָנוּתֶיךָ וּבְרָעַתֶךָ:

דניאל פרק יא פסוק לב

וּמְרָשִׁיעֵי בְרִית יִחְנִיף בְּחִלְקוֹת וְעַם יִדְעֵי אֱלֹהֵיו יִחְזְקוּ וְעָשׂוּ:

אבות פרק ה משנה ט

חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא ועל חלול השם. גלות בא לעולם על עובדי עבודה זרה ועל גלוי עריות ועל שפיכת דמים ועל השמטת הארץ. בארבעה פרקים הדבר מתרבה: ברביעית ובשביעית ובמוצאי שביעית ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה ברביעית מפני מעשר עני שבשלישית בשביעית מפני מעשר עני שבששית ובמוצאי שביעית מפני פירות שביעית ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה מפני גזל מתנות עניים:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored in memory of Mr. Gerald Moskowitz z"l by his family.
לעי"נ גרשון אלטר בן יהודה וולף ז"ל

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.